

GYORS TÉNYKÉP

FÉRFI ÉS NŐI MUNKANÉLKÜLIEK A SOMOGY MEGYEI TELEPÜLÉSEKEN

(Employment situation of men and women in rural and urban settlements
of Somogy country)

TARDOS KATALIN

1991 első félévében a munkanélküliek két speciális csoportjáról, a munkanélküli segélyből kizártakról és a tartós munkanélküliekről (járadékosokról) készítettem felmérést Somogy megyében.¹ A munkanélküliség szempontjából Somogy megye nem tartozik a válság-övezetek közé, a munkanélküliségi ráta nem haladja meg az országos átlagot, növekedési üteme erősen szezonális jellegű. A Balaton közelsége miatt Somogy megye északi részén jelentős az ideny-munka szerepe, tehát a megye északi részén a foglalkoztatási gondok ciklikusan jelentkeznek. A megye déli részén a munkanélküliségi ráta gyorsabban növekszik, itt az állami vállalatok felszámolása még nagyobb gondot okoz, ráadásul a magánszektor felszívó hatása elenyésző a Balaton partvidékéhez képest. A tartós munkanélküliségnek nagyobb a valószínűsége a megye déli részén lakók körében.

1991 tavaszán személyesen felkerestük az embereket, és kérdőívet töltöttünk ki velük. A kérdőívet úgy szerkesztettem meg, hogy a két csoport jellemzőit össze lehessen hasonlítani. 1990-ben Somogy megyében 138 főt zártak ki a munkanélküli segélyből. A teljeskörű mintavétel azonban nem sikerült, mert a 138 fő 42%-át nem találtuk meg.² Így a minta végül 80 főt számlált (58%). 1990-ben 3800-an kaptak munkanélküli segélyt Somogy megyében. A kizárt 138 fő a segélyezettek közel 4%-át jelenti. Ha azt vesszük, hogy az év során 3800 fő közül 1185 került ki a segélyezési rendszerből, és ezek számához viszonyítjuk a kizártak számát, akkor azt kapjuk, hogy a rendszerből kikerülők közel 12%-ánál a segélyt a munkaügyi központ hatóságilag szüntette meg.

Az átmeneti munkanélküli járadékosok mintája azokból állt, akik részére Somogy megyében 1990 folyamán ítélték meg a járadékot, tehát már több, mint egy éve munkanélküli segélyen éltek. Ez összesen 97 főt érintett. A kizártakhoz képest a járadékosok közül arányosan több embert sikerült megtalálnunk: összesen 71 emberrel töltöttük ki a kérdőívet (73%). A segélyezettek számához viszonyítva (3800 fő) a járadékosok aránya közel 3% volt. Más megyékhez képest itt később jelentek meg a foglalkoztatási gondok, így a járadékosok aránya 1990-ben az országos átlagnál alacsonyabb volt.

Ebben az írásban azt vizsgálom, hogy *a munkanélkülieknek ez a két speciális csoportja hogyan differenciálódik aszerint, hogy valaki a férfi vagy női nemhez tartozik, illetve, hogy falun vagy városban lakik, valamint, hogy e két tényező — a nem és a településtípus — milyen kihatással van az elhelyezkedés esélyére.* Általános tendencia Magyarországon, hogy a munkanélkü-

liek körében a férfiak nagyobb arányban fordulnak elő. E tekintetben a Somogy megyei adatok sem különböznek. 1990-ben az összes segélyezett között 58%-ban voltak jelen a férfiak és 42%-ban a nők. A kizártak és a járadékosok körében is érvényesül ez a tendencia, de kisebb mértékben. Mind a kizártak, mind a járadékosok körében 54% volt a férfi és 46% a nő (l. táblázat). Tehát a nők mindkét csoportban némileg felülreprezentáltak. Ez a megállapítás rögtön felveti azt a kérdést, hogy vajon mivel magyarázható, hogy a munkanélküli segélyből kizártak és a tartós munkanélküliek körében nagyobb valószínűséggel találunk nőket, mint a munkanélküliek legnagyobb csoportjában, a segélyezettek körében.

1. TÁBLÁZAT

A férfiak és nők aránya a kizártak és járadékosok körében a település típusa szerint*
(Proportion of men and women without and with unemployment benefit, by settlement types)

	Kizártak				Járadékosok			
	Férfi (%)	Nő (%)	Összesen (%)	Összesen (N)	Férfi (%)	Nő (%)	Összesen (%)	Összesen (N)
Falu	52	48	100	40	48	52	100	40
Város	55	45	100	40	61	39	100	31
Összesen	54	46	100	80	54	46	100	71

*1991 tavaszán Somogy megyében készített kérdőíves felmérés alapján

Az elemzést a kizártakkal kezdve megállapítható, hogy a kizárásnak a leggyakoribb indoka az, hogy a munkanélküli nem fogadja el a munkaügyi központ által felkínált munkahelyet. A foglalkoztatási törvény behatárolja, hogy mi számít „megfelelő munkahelynek”. A munkakör akkor minősül megfelelőnek, ha megfelel a munkanélküli képzettségének, egészségi állapotának, az utazási idő 3 óránál nem több, és az elérhető kereset meghaladja a munkanélküli segély összegét. A munkanélküliek legtöbbször azzal az indokkal utasították vissza a munkahelyet, hogy az elérhető kereset túl alacsony volt. A második leggyakoribb indok azonban az utazási idő hossza és a rossz műszakbeosztás volt. Ez a probléma leginkább a kisgyermekes anyákat és a falusiakat érintette hátrányosan. Amíg a városi kizártak esetében nem találunk jelentős különbséget a segélyezettekhez képest a férfi-női arányban, addig a falusiaknál a nők hátrányára változik ez az arány. Hozzá kell tenni, hogy a falusiak elhelyezkedését — a ritka buszjáratokon kívül — az is nehezíti, hogy egyre kevesebb vállalat vállalja az útiköltségtérítést, és így — a közlekedési árak növekedésével — az útiköltség mértéke gyakran eléri a kereset 20—40%-át is. Ezzel is magyarázható, hogy a — városiakhoz képest — a falusiak körében sokkal gyakoribb, hogy a munkahely visszautasítása miatt zárták ki őket a segélyből, és nem azért, mert nem jelentek meg a megadott időpontban a munkaügyi központban. A falusiak sokkal inkább igazságtalannak érezték a kizárás tényét, mint a városiak. A városiak — és főleg a városi férfiak

— körében relatíve gyakoribb volt, hogy azért zárták ki őket a segélyből, mert nem jelentek meg az előre megadott időpontban a munkaügyi központban. A munkanélkülieknek havonta egyszer jelentkezniük kell a munkaügyi központban, és ha csak egy napot is késnek, és nem rendelkeznek orvosi igazolással, akkor nagy valószínűséggel azonnal kizárják őket a segélyből.

A tartós munkanélküli nőknek a segélyezettekéhez képest relatíve nagyobb aránya részben más tényezőkre vezethető vissza. A tartós munkanélküliek minden, az elhelyezkedést pozitíven befolyásoló tényező tekintetében rosszabb paraméterekkel rendelkeznek a segélyezettekhez és a kizártakhoz képest is. A *járადékosok* idősebbek, túlnyomó többségükben a foglalkozási hierarchia alsó részén helyezkednek el, kisebb hányadban rendelkeznek szakképzettséggel, alacsonyabb az iskolai végzettségük, többségük falusi, körükben jelentős a betegek aránya. Ha az elhelyezkedést befolyásoló tényezőket vesszük, akkor — érdekes módon — a tartós munkanélküli férfiak több tekintetben hátrányosabb helyzetben vannak, mint a nők. Betegebbek, idősebbek, nagyobb arányban találhatók közöttük segédmunkások. Két tényező szempontjából azonban a nők vannak hátrányban. Az egyik: kétharmaduk falun lakik. A falun élő tartós munkanélküliek 52 %-a nő. A városban élőknel ez az arány csak 39 % (1. táblázat). A másik tényező: kevésbé szakképzettek, mint a férfiak. Pedig — amint ez a későbbiekből kiderül — a tartós munkanélküliek közül azoknak van a legnagyobb esélyük az elhelyezkedésre, akik szakképzettek. Ehhez hozzáadódik, hogy általában a falun élő nők a legkevésbé szakképzettek. A tartós munkanélküli nőknél a legjellemzőbb az volt, hogy betanított munkásként dolgoztak. Olyan tudásra tettek szert, amelyet más munkahelyen nem tudnak kamatoztatni. Jellemző még az is, hogy gimnáziumi érettségivel egyszerű szellemi munkát végeztek.

Úgy érzem, hogy a statisztikai paraméterek nem magyarázzák meg eléggé „beszédesen”, hogy miért felülreprezentáltak a nők a tartós munkanélküliek körében, és különösen azt nem, hogy a nők körében tapasztalható tartós munkanélküliség miért tipikusan falusi jelenség. Feltételezésem szerint a falusi nők munkaerőpiacról való tartós kiszorulása nemcsak gazdasági jelenség. Sokuk „első generációs” munkavállaló, és a városi-ipari munkavégzés nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A kényszerű napi ingázással járó munkavégzés terhei nem álltak arányban az abból származó pénzbeli haszonnal. A munkahelyükhöz való kisebb kötődést igazolja, hogy a falun élő nők majdnem fele saját elhatározásából hagyta ott munkahelyét. A falusi férfiaknál éppen ellenkező tendencia érzékelhető. Háromnegyedüknel a munkáltató szüntette meg a munkaviszonyukat. Ez természetesen nem jelentette azt, hogy a nők ne próbáltak volna új munkahelyet találni maguknak, de az is igaz, hogy viszonylag hamar beletörődtek abba, hogy otthon maradjanak (de abba nem, hogy segélyért folyamodjanak!). Fontos tényező, amely — ha már kiszorultak a munkaerőpiacról — saját szempontjukból racionálissá teszi az otthonmaradásukat: a háztáji gazdaságban végzett munka (2. táblázat). A falun élő tartós munkanélküli nők körében kiugróan magas azoknak a háztartásoknak az aránya, amelyek rendelkeznek háztáji gazdasággal (76 %). Ezek a háztáji gazdaságok nem nagyok, szinte kizárólag önellátásra termelnek, és nem is feltétlenül elégítik ki a háztartás élelmiszer-igényét. Az otthonmaradás nem a gazdagodás, hanem a vegetálás stratégiája; egy kényszerhelyzetre adott olyan válasz, amely a hagyományos női szerepeket erősíti fel falun.

2. TÁBLÁZAT

A háztájjal rendelkező férfiak és nők aránya a kizártak és a járadékosok körében*
(Proportion of men and women without and with unemployment benefit,
engaged in part-time farming)

	Kizártak			Járadékosok		
	Férfi (%)	Nő (%)	Összesen (%)	Férfi (%)	Nő (%)	Összesen (%)
Van háztáji	51	54	52	45	61	52
Nincs háztáji	49	46	48	55	39	48
Összesen (%)	100	100	100	100	100	100
(N)	43	37	80	38	33	71

*1991 tavaszán Somogy megyében készített kérdőíves felmérés alapján

Az elhelyezkedés esélye

A kizártak és a járadékosok csoportjában a foglalkoztatottság markánsan eltérő módon alakult. A kizártak körében sokkal magasabb az elhelyezkedők aránya, mint a járadékosoknál. A kizártak 52 %-a a járadékosok 14 %-a helyezkedett el.³ Ez annál is érdekesebb, hiszen vég-eredményben a járadékosok azok, akik kapcsolatban álltak a munkaügyi központtal. Le kell azonban szögezni, hogy a *munkahely megtalálásában periférikus szerepe van a munkaügyi központnak* nemcsak a kizártaknál (ami érthető), hanem a *járadékosoknál is*. A tíz elhelyezkedett járadékos közül csak egy ember talál munkát a munkaügyi központon keresztül. A munkahely megtalálásában az informális kapcsolatrendszernek van döntő szerepe. Az elhelyezkedőknek több mint a fele ismerős révén jutott új munkahelyéhez. Minden jel arra mutat, hogy a munkaügyi központ nem tudja megakadályozni, illetve lelassítani azt a folyamatot, amelynek során a tartós munkanélküliek „bátortalan munkavállalókká” válnak. Sok olyan járadékos van, aki- nek a munkanélküliség két éve alatt gyakorlatilag egyszer sem ajánlottak munkát, legfeljebb csak a kezdet kezdetén. A járadékosok 90 %-ának átképző tanfolyamot sem ajánlottak. A „bátortalan munkavállalóvá” válás talán a legnagyobb hátráltatója a járadékosok elhelyezkedésé- nek. Igaz, hogy a járadékosok csoportjában szinte minden, az elhelyezkedést nehezítő körülmény nagyobb mértékben van jelen, de nincsenek annyival rosszabb helyzetben a kizártakhoz képest, hogy önmagában ezzel lehetne magyarázni az elhelyezkedésben tapasztalt különbségeket. Paradox módon a kizártak egy részének előnyére vált, hogy kizárták őket a munkanélküli segélyből. Mivel összességében rövidebb ideig voltak segélyezettek, még nem voltak abban a lelki állapotban, „hogy ők úgysem találnak munkát”. Sőt, a kizárás okozta sok bizonyos érte- lemben fokozta a munkavállalás érdekében tett erőfeszítéseiket. A kizártaknak — a megélheté- sen túl — azért is volt kiemelkedően fontos a munkavállalás, hogy saját maguk és a külvilág előtt

is bizonyítsák, hogy igazságtalanság történt velük, és nem igaz, hogy ők nem akartak elhelyezkedni. Másfelől, a mindenáron való munkavállalás a kizártakat inkább rákényszerítette arra, hogy olyan munkahelyeket is elfogadjanak, ahol a minimálbér összegét sem éri el a keresetük. Az elhelyezkedett kizártak 13%-a 5000 Ft-nál kevesebbet keres jelenlegi munkahelyén.

Ha a munkanélkülieket az elhelyezkedés esélye szerint sorrendbe állítanánk, akkor a skála két végén a következő jellemzőkkel rendelkező embereket találnánk. *Legnagyobb esélye az elhelyezkedésre* azoknak az egészséges, 30 évesnél fiatalabb férfiakkal van, akik szakmunkásképzőt végeztek, és a munkanélkülivé válás előtt szakmunkásként dolgoztak, akik a megyeszékhelyen, de legalábbis a Balaton vonzáskörzetében tartozó városban laknak, és akik nem cigány származásúak. Ezzel szemben *legkisebb esélye az elhelyezkedésre* a nyugdíjas kor előtt álló, tartós betegségekben szenvedő, nem a Balaton vonzáskörzetéhez tartozó falvakban élő cigány nőknek van, akiknek nincs szakképzettségük, és még az általános iskola nyolc osztályát sem végezték el.

A következőkben az elhelyezkedést befolyásoló tényezők vizsgálatára kerül sor. Az adott tényező hatását először a két csoportra együtt nézem meg, aztán — ahol az esetszám lehetővé teszi, ott — külön-külön a kizártakra és a járadékosokra.

a) Az életkor

Az elhelyezkedés esélyét perdöntően befolyásolja a munkanélküli életkora. A 30 évesnél fiatalabb munkanélküliek 59%-ának sikerült elhelyezkednie, a 31 és 45 év közöttiek 26%-ának, a 45 évesnél idősebbek közül viszont mindössze 17%-nak sikerült elhelyezkednie.

b) Az egészségi állapot

Az egészségi állapot szintén erősen befolyásolja az elhelyezkedés esélyét. Az egészségesek 43%-a helyezkedett el, a betegeknek csak a 14%-a. Érdekes módon a kizártaknál az egészségi állapot befolyásolja a legjobban az elhelyezkedés sikerességét. Az egészséges kizártak 59%-a helyezkedett el, a betegek körében ugyanez az arány csak 21% volt. A járadékosok esetében a többi tényezőkhöz képest nem volt lényegesen nagyobb jelentősége az egészségi állapotnak: az egészséges járadékosok 16%-a, a betegek 10%-a helyezkedett el.

c) Szakképzettség

A szakképzettség, illetve szakképzetlenség szintén erőteljesen befolyásolja az elhelyezkedés esélyét. A szakképzettséggel rendelkezők 41%-a helyezkedett el, ezzel szemben a szakképzetleneknek csupán 20%-a. A járadékosoknál a szakképzettség az a tényező, amely a leginkább meghatározza az elhelyezkedés esélyét. A szakképzetlen járadékosok közül senki sem helyezkedett el, a szakképzettséggel rendelkezők 26,5%-ának viszont sikerült elhelyezkednie. A kizártaknál nincs ekkora jelentősége az elhelyezkedésben a szakképzettségnek: a szakképzett kizártak 52%-a helyezkedett el, a szakképzetleneknek 41%-a.

d) Iskolai végzettség

Legnagyobb arányban a szakmunkásképzőt végzettek találtak munkát (51%). Nem sokkal alacsonyabb a szakközépiskolát végzettek elhelyezkedési aránya sem (45,5%). Érdekes módon

őket nem a magasabban kvalifikáltak követik, hanem az általános iskolát végzettek (35%). Ezután következnek a gimnáziumi érettségivel rendelkezők, akiknek a 29%-a helyezkedett el. A főiskolai és egyetemi végzettséggel rendelkezők közül csak nagyon kevesen tudtak elhelyezkedni: mindössze 17%-uk talált munkahelyet. A nyolc általánosnál alacsonyabb iskolai végzettségűeknek gyakorlatilag nincs esélyük az elhelyezkedésre (4%).

Érdemes néhány szót szólni a munkaerőpiac keresleti oldaláról, vagyis, hogy milyen típusú munkaerő iránt van jelenleg igény. Elvileg az ember azt gondolná, hogy minél magasabb iskolai végzettsége van valakinek, annál inkább valószínű, hogy el tud helyezkedni. Ezzel szemben azt látjuk, hogy az iskolai végzettség két szélső pólusán lévő emberek számára a legnehezebb munkahelyet találni. *A legnagyobb kereslet a hierarchia középső szegmenséhez tartozó emberek, vagyis a szakmunkások, és az általában általános iskolai végzettséggel rendelkező betanított munkások iránt van.* Az elmúlt évtizedek gazdaságpolitikája olyan munkahely-struktúrát alakított ki, amelyben az általános iskolát végzettek és a szakmunkások tömegeire volt szükség. A jelek szerint a megszűnt munkahelyek és az azóta születő új munkahelyek alapvetően nem tudták megváltoztatni a múltban teremtett munkahelyek összetételét.

e) Etnikai hovatartozás

Arra számítottam, hogy a cigány származású munkanélküliek körében minimális lesz az elhelyezkedés mértéke. (A kizártak 18%-a, a járadékosok 25%-a cigány.) Ezzel szemben a valóság bonyolultabbnak bizonyult. A nem cigányok 34%-ának, a cigányok 22%-ának sikerült elhelyezkednie. Ha a társadalmi előítéletek mellett számításba vesszük, hogy a mintában szereplő cigány emberek betegebbek, kevésbé szakképzettek, nagyobb arányban falusiak, mint a minta átlaga, akkor még inkább amellett kell érvelnünk, hogy viszonylag magas az elhelyezkedők aránya. Az újra elhelyezkedés esélyét tekintve a cigányok és nem cigányok közti különbségek a kizártak esetében például minimálisnak mondhatók. A nem cigány kizártak 49%-a helyezkedett el, a cigányok 43%-a. És mivel a cigányok körében 14% volt azoknak az aránya, akik elhelyezkedtek, de időközben ismét munkanélküliekké váltak, összességében a munkát vállalók aránya magasabb volt, mint a nem cigányoké. A helyzet törékenységet azonban nemcsak az mutatja, hogy a cigányok körében a leggyakoribb a munkahely ismételt elvesztése, hanem az is, hogy a cigányok körében a legmagasabb az idénymunkára felvettek aránya: *az elhelyezkedettek fele idényjellegű munkát végez*, tehát az őszi hónapokban nagy valószínűséggel ismét munkanélküliség vár rájuk.

A valósághoz tartozik azonban az is, hogy a járadékosoknál közel sem ilyen pozitívak a tendenciák. A járadékos cigányok 6%-a, a nem cigányok 15%-a helyezkedett el. A járadékos cigányoknál nagyobb arányban vannak olyanok, akiknek már lejárt a munkanélküli járadéka, és nem kapnak pénzt. Meg kell említenem, hogy egyetlen cigány sem lett rokkantnyugdíjas a járadékosok közül, holott a nem cigányok körében a rokkantnyugdíjassá váltak aránya eléri a 11% ot.

f) Településtípus

Az elhelyezkedés valószínűsége a megyeszékhelyen, Kaposváron a legnagyobb: 43%. A többi Somogy megyei városban az elhelyezkedők aránya némileg alacsonyabb volt: 34%. A legacsonyabb pedig (26%) a falvakban volt. A Balaton vonzáskörzetébe tartozó városokban és fal-

vakban jobbak az elhelyezkedési lehetőségek, még ha a munkák időnyjellegűek is. A kizártak jelentős része a Balaton vonzáskörzetében lakik. Ennek megfelelően az elhelyezkedett kizártak közel egyharmadának csak időnyjellegű munkát sikerült találnia. Az elhelyezkedett járadékosok között gyakorlatilag nincs időnymunkás.

Az alacsony esetszám miatt összevontam a megyeszékhelyre és a többi városra vonatkozó adatot: így a városban lakó kizártak 54 %-a helyezkedett el. A falvakban lakó kizártak esetében alacsonyabb ez az arány: 43 %. A városban lakó járadékosok 16 %-a, a falvakban lakók 10 %-a helyezkedett (3. táblázat).

3. TÁBLÁZAT

Az elhelyezkedettek aránya a kizártak és a járadékosok körében a település típusa szerint*
(Employment of people without and with unemployment benefit, by settlement types)

	Kizártak		Járadékosok	
	Falu (%)	Város (%)	Falu (%)	Város (%)
Elhelyezkedett	43	54	10	16
Nem helyezkedett el	50	44	88	84
Ismét munkanélküli	7	2	2	0
Összesen (%)	100	100	100	100
(N)	40	40	40	31

* 1991 tavaszán Somogy megyében készített kérdőíves felmérés alapján

g) Férfiak, nők

A feltételezésemmel ellentétben, az ismételt munkavállalás esélyét tekintve nem kiugróan magasak a nemek közötti különbségek. Összesen a férfiak 35 %-a, a nőknek pedig 27 %-a helyezkedett el (4. táblázat). Ha azonban az elhelyezkedettek arányát egyszerre vizsgáljuk településtípus és nemek szerinti bontásban, akkor változik a kép: a falun élő férfiak és nők között ugyan nincs lényeges különbség az elhelyezkedés arányát tekintve (25; 28 %), a városban lakók között viszont annál inkább meghatározóvá válik a nem. A városi férfiak 44 %-a helyezkedett el, a városi nőknek pedig csak a 28 %-a (5. táblázat). Tehát a városi és falusi nők elhelyezkedési aránya között egyáltalán nincs különbség. A falusi férfiak viszont sokkal hátrányosabb helyzetben vannak, mint a városi férfiak. A nemek szerinti különbség ott nő meg, ahol objektíve nagyobb az elhelyezkedés esélye: a városokban.

4. TÁBLÁZAT

Az elhelyezkedettek aránya a kizártak és a járadékosok körében nemek szerint*
(Employment of men and women without and with unemployment benefit)

	Kizártak		Járadékosok		Összesen	
	Férfi (%)	Nő (%)	Férfi (%)	Nő (%)	Férfi (%)	Nő (%)
Elhelyezkedett	51	43	16	9	35	27
Nem helyezkedett el	40	57	82	91	59	73
Ismét munkanélküli	9	0	2	0	6	0
Összesen (%)	100	100	100	100	100	100
(N)	43	37	38	33	81	70

*1991 tavaszán Somogy megyében készített kérdőíves felmérés alapján

5. TÁBLÁZAT

Az elhelyezkedettek aránya a település típusa és a nemek szerint
(kizártak a járadékosok együtt)*
(Employment of men and women by settlement types)

	Falu		Város	
	Férfi (%)	Nő (%)	Férfi (%)	Nő (%)
Elhelyezkedett	25	28	44	28
Nem helyezkedett el	65	72	54	72
Ismét munkanélküli	10	0	2	0
Összesen (%)	100	100	100	100
(N)	40	40	41	30

*1991 tavaszán Somogy megyében készített kérdőíves felmérés alapján

Különbség van a nők és férfiak között a tekintetben is, hogy az elhelyezkedett nőknél sokkal jelentősebb az idegymunka. A Balaton partvidéki üdülőkből helyezkedtek el felszolgálókként, konyhai dolgozókként vagy takarítónőkként. A nyári szezon befejezésével több, mint valószínű, hogy ismét a munkanélküliség vár rájuk. Ugyanakkor a férfiak között vannak azok, akik nem sokkal az elhelyezkedés után, a kérdezés időpontjára már újfent munkanélküliekké váltak.

A kizárt férfiak között a legmagasabb az elhelyezkedettek aránya: 51%. Ehhez adódik még hozzá az a 9%, akik elhelyezkedtek, de újra munkanélküliek lettek. A kizárt nők 43%-ának sikerült elhelyezkednie. A járadékos férfiaknak csak a 16%-a helyezkedett el, és a legalacsonyabb az elhelyezkedés a járadékos nők között: mindössze 9% (4. táblázat). A kis esetszám miatt sajnos nincs mód a falusi tartós munkanélküliek nemek szerinti elhelyezkedési esélyéről adatokat közölni, de a tendenciájáról elmondhatjuk, hogy mind a férfiak, mind a nők között minimális az elhelyezkedés esélye. A különbség abban van, hogy a nők nagyobb szerepe a háztartási és háztáji munkákban ezt lélektanilag könnyebben elviselhetővé teszi, mint a férfiaknál. A férfiak nem tudnak visszanyúlni olyan tradicionális szerepekhez, mint a nők. Azonban, ha feladják a munkavállalás reményét és megpróbálnak önállósulni, akkor háztáji gazdaságukban nemcsak önellátásra igyekeznek berendezkedni, hanem piaci értékesítésre is.

Jegyzet

¹ A felmérés adatait feldolgozó összefoglaló tanulmány hamarosan megjelenik az MTA Szociológiai Intézetének Szociálpolitikai Értesítő című kiadványában. A kizárás okairól lásd: Tardos Katalin: Marginális csoport a munkaerőpiacon: a munkanélküli segélyből kizártak. Szociológiai Szemle 1992/1.

² Meglepően magas volt a gyakorlatilag 1 éves időtartamon belül elköltözötték száma. A szomszédok segítségével 22 főt sikerült megtalálnunk az elköltözők közül. Az volt a benyomásom, hogy a költözések kisebb hányada irányult a megyehatárokon kívülre. Akik mégis túllépték a megyehatárt, azok általában a dunántúli nagyobb városokban találtak munkát. Ők a költözők kevésbé elesett csoportja. A megyén belüli költözések esetén jellemzőbb volt a falvak közötti mozgás. Itt a költözés elsőrendű célja nem a jobb munkavállalási lehetőség megteremtése volt, hanem a mindennapi megélhetés jobb biztosítása. Ezt pedig úgy lehetett elérni, ha a családok a rokonokhoz közelebb költöztek, vagy eladták házukat, és olcsóbb helyen vettek másikat.

³ Néhányan az elhelyezkedés után ismét munkanélküliekké váltak. A kizártak 5%-a, a járadékosok 1%-a vált újra munkanélkülivé. Tehát a jelenleg is állással rendelkezők aránya némileg alacsonyabb (47%, illetve 13%).

